

Motion till riksdagen

1987/88:Jo29

av Kurt Ove Johansson och Lars-Erik Lövdén (s)

med anledning av prop. 1987/88:85 om
miljöpolicen inför 1990-talet

Hotet mot miljön är ett av de allvarigaste samhällsproblem som vi har i dag. För att trygga miljön för kommande generationer krävs åtgärder inom en lång rad olika områden. En viktig, för att inte säga nödvändig, förutsättning är att vi har ett väl fungerande system när det gäller att upptäcka och ingripa mot överträdelser av gällande lagar och föreskrifter. Det finns i dag en lång rad brister i det hänseendet.

Bristerna beror inte endast på bevisvärigheter och olämpligt utformade straffskalor utan i hög grad också på att det straffrättsliga sanktionssystemet inte har den konsekvens och överskådlighet som är önskvärd.

Problemen illustreras väl i organisationsutredningens betänkande (SOU 1987:32) För en bättre miljö. Redan efter en "schematisk och inte alls heltäckande" genomgång av vissa miljöförfattningar konstateras där bl. a. följande:

När det gäller den centrala miljölagstiftningen kan olika kravnivåer på den verksamhet som regleras ge egendomliga konsekvenser. Likartade beteenden kan komma att föranleda olika straffrättslig bedömning. För vissa beteenden eller verksamheter gäller flera lagar parallellt, vilket understryker vad som nu sagts. Det kan vara straffbart enligt LKP att hantera en kemisk produkt, trots att tillstånd till den verksamhet där den förekommer meddelats enligt miljöskyddslagen och tvärtom.

En del miljöförstörande beteenden täcks inte upp av någon lagstiftning, t. ex. att orsaka skada på själva verksamhetsområdet för en miljöfarlig verksamhet – ML gäller omgivningsstörning och NvL gäller inte verksamheter som har tillstånd enligt ML.

Joniserande strålning faller utanför både ML och LKP. Strålskyddslagen, som skall ge skyddsregler ifråga om sådan strålning, ger enligt gällande lydelse inte något ekologiskt skydd utan behandlar endast skydd för människor. En ändring härvidlag har dock föreslagits av utredningen om översyn av strålskyddslagstiftningen (SOU 1985:58). NvL omfattar visserligen all inverkan på naturmiljön, således även strålning, men så tillämpas inte lagen i praktiken (exempel: prövning av ansökningar om uranbrytning i Pleutajokk resp. SFR 1-lagret vid Forsmark).

Om straffbestämmelsernas innehåll och utformning är vidare att säga, att genomgången visar olika spännvidd i straffskalorna, varierande krav på det subjektiva brottsrekvisitet, olika behandling av ringa fall, att inga lagar innehåller en straffsanktionerad upplysningsplikt eller än mindre en straffsanktionerad sanningsplikt. Som enda lag ålägger ML tillsynsmyndigheten att verka för att brott beivras medan KtL kräver en anmälan från tillsynsmyndigheten för att brott skall åtalas.

För de rättsvårdande myndigheterna torde det miljörettsliga systemet och därmed straffbestämmelserna te sig både inkonsekvent och svåröverskådligt. Redan en preliminär bedömning huruvida ett visst beteende kan vara straffbart förutsätter en ingående undersökning, där hänförandet av gärningen under rätt lagstiftning är ett svårt rättsligt problem. Detta illustreras tydligt i den genomgång av anmälda brott som redovisats i BRÅ Forskning 1985:5 s. 115.

Det var bl. a. mot denna bakgrund som utredningen i betänkandet förordade att en genomgripande översyn av hela miljöstraffrätten borde inledas så snart som möjligt.

Utredningens förslag bemöttes också positivt av de remissinstanser som yttrade sig om frågan. Detta gäller bl. a. riksåklagaren och koncessionsnämnden för miljöskydd.

I propositionen lämnas vissa förslag till skärpningar av gällande straffbestämmelser. Förslagen är enligt vår mening väl motiverade. Däremot kan vi inte instämma i departementschefens uppfattning att det finns skäl att avvakta tillämpningen av nuvarande regler med de skärpningar som föreslås i propositionen innan en särskild utredning görs.

Förslagen i propositionen är inte av den arten att de kan komma till rätta med de problem som organisationsutredningen pekat på i sitt betänkande. Det krävs här åtgärder av ett helt annat slag. Lagstiftningsmässigt är dessa visserligen svårare och kräver en grundligare utredning än enbart justeringar av straffskalorna eller ändringar av de subjektiva rekvisiten. När det gäller att forma en miljöpolitik inför 1990-talet är det emellertid nödvändigt att ta sig an frågor av detta slag.

Vi vill i sammanhanget också peka på att riksdagen vid behandlingen av regeringens proposition (1984/85:32) om riktlinjer för arbetet mot ekonomisk brottslighet ställde sig bakom inriktningen att straffbestämmelserna mot ekonomisk brottslighet borde samordnas och förenklas och att justitieutskottet (JuU 1984/85:28 s. 23) i det sammanhanget särskilt pekade på den typ av problem som organisationsutredningen i sitt betänkande illustrerat när det gäller miljölagstiftningen.

För att på sikt kunna komma till rätta med miljöbrottsligheten bör en översyn av hela miljöstraffrätten inledas så snart som möjligt. Det bör ankomma på regeringen att bestämma de närmare formerna för översynen.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en översyn av miljöstraffrätten.

Stockholm den 5 april 1988

Kurt Ove Johansson (s)

Lars-Erik Lövdén (s)

